

Üstün Yetenekli Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmenlerin Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*

The Identification of Teacher Training Needs Towards Gifted Students' Unwanted Behaviors

Nisa GÖKDEN KAYA¹, Ayşegül ATAMAN²

¹ Nasreddin Hoca İlkokulu, Rehberlik Öğretmeni, e-posta: nisakay@gmail.com

² Lefke Avrupa Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, e-posta: ayataman@gmail.com

Makalenin Geliş Tarihi: 03.08.2017

Yayına Kabul Tarihi: 18.10.2017

ÖZ

Bu çalışma, üstün yetenekli ortaokul öğrencilerinin öğretmenlerinin, istenmeyen öğrenci davranışları konusundaki hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesini amaçlamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden nitel veriler ile sınıf içi gözlemlerden nicel veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla sıkça karşılaştıkları, bazı durumlarda kullandıkları çözüm yöntemlerinin yetersiz kaldığı ve bu konuda hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Üstün yetenekli öğrenciler, Öğretmen, İstenmeyen davranışlar, Öğretmen eğitimi

ABSTRACT

This study aimed to identify in-service training needs of teachers of secondary school gifted students, towards unwanted student behaviors. Qualitative data were obtained by semi-structured interviews and quantitative data were obtained by classroom observations. The results revealed that teachers frequently experience unwanted behaviors, sometimes their solution methods are inadequate, thus they need in-service training in these subjects.

Keywords: Gifted students, Teacher, Unwanted Behaviors, Teacher Education

*Bu makale Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN danışmanlığında, Nisa GÖKDEN KAYA tarafından hazırlanan “Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerine yönelik seçim teorisi temelli öğretmen eğitim programının etkililiği” adlı doktora tezinden üretilmiştir ve 4-6 Mayıs 2017 tarihleri arasında Gazi Üniversitesi’nde düzenlenen “Uluslararası Üstün Yetenekliler/Zekâlılar Konferansı”nda bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Üstün yetenekli öğrenciler, akranlarından zihinsel yetenekleri bakımından daha yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlarca belirlenmiş olan ve bu nedenle yeteneklerini geliştirmede normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklılaştırılmış programlara gereksinim duyan bir gruptur. Üstün yeteneklileri diğer bireylerden ayırt eden özellikler; ileri düzeyde zihinsel yetenek, çeşitli alanlarda özel yetenek, yaratıcılık ve yoğun motivasyondur (Renzulli, 1977).

Eğitim etkinliklerinin hedeflerine ulaşabilmesi ve istenilen verimin sağlanabilmesi için uygun bir okul ve sınıf düzeni gereklidir. Ancak her tür eğitim kurumunda, hedeflenen istenilen davranışlar yanında istenmeyen davranışlar da görülebilmektedir. İstenmeyen davranışlar, öğretmenlere güçlük yaratan, sıklıkla görülen ya da uzun süreyi kapsayan biçimde gözlenen, öğrenme ortamını olumsuz etkileyen davranışlardır (Özdemir, 2007). Üstün yetenekli öğrenciler, özelliklerine uygun olmayan eğitim ortamlarında, kurallara uymama (Çetinkaya, Maya Çalışkan ve Güngör, 2012), otoriteye karşı gelme, arkadaşlık kurmada zorluk, inatlaşma, kıskançlık, yerinde oturamama, sürekli konuşma ve hareket etme (İnci, 2014); ilgisiz davranma (Sezer, 2015); zorlu ve rutin olmayan görevler almada ısrar etme, sınırları reddetme, bağımsızlık ve sıra dışı olma arzusu (Tannenbaum, 2003) gibi davranışlar sergilemektedirler. Bu tür davranışlar, verilen eğitimin kalitesini düşürdüğü için, öğretmen tarafından önlenmesi gerekmektedir. En iyi yönetilen sistemlerde bile trafik kazalarının bütünüyle önlenememesi gibi, okullarda istenmeyen davranışları tamamen ortadan kaldırmak olası değilse de (Yüksel ve Ergün, 2005), etkili bir sınıf yönetimi ile istenmeyen davranışları en aza indirmek mümkündür. Bu bağlamda, üstün yetenekli öğrencilerin eğitim programlarında görev alacak öğretmenlerin diğer öğretmenlerden bilgi, kabiliyet ve yeterlilikler yönlerinden pozitif yönde farklı olmaları beklenmektedir (Ataman, 2004; Davis, 2006; İnci, 2014). Oysa öğretmen görüşlerine dayalı olarak yapılan araştırma sonuçlarına göre, üstün yeteneklilerin öğretmenlerinin istenmeyen davranışları önlemeyi de içeren sınıf yönetimi konusunda bilgi ve beceri eksiklikleri bulunmaktadır (Çetinkaya, Maya

Çalışkan ve Güngör, 2012; İnci, 2014; Sezer, 2015). Alanyazında az sayıda araştırmada öğretmenlerin yetersizliklerinden söz edilmekte ancak eğitim ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik bir çalışma yer almamaktadır. Bu nedenle, üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin istenmeyen davranışlara yönelik eğitim ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmanın özel eğitim alanına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma modeli betimsel tarama modelidir. Pragmatist felsefenin ilkeleri doğrultusunda nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntem (Yıldırım ve Şimşek, 2013) ile gerçekleştirilmiştir. Karma yöntem, nicel yöntemde ‘bağlamın anlaşılabilmesi’, nitel yöntemde ise ‘önyargı’ sınırlılıklarını dengeleyerek çok boyutlu ve bütüncül bir bakış açısı sunduğu için tercih edilmiştir. Karma yöntem çeşitlerinden sıralı dönüşümsel desende gerçekleştirilmiş; önce nitel sonra nicel veriler toplanıp analiz edilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, üstün yetenekli öğrencilerin eğitim aldığı bir ortaokuldaki 20 öğretmenden oluşmaktadır. Sonra çalışma grubundaki 15 branş öğretmeni, ders sırasında sınıf içinde gözlemlenmiştir. Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü’nden resmi izin alınarak 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılı 2. döneminde gerçekleştirilen çalışmaya; hem etik açıdan, hem de geçerlik ve güvenilirliği artırmak için; gönüllü olanlar katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Nitel veriler, okul yönetimi, rehber öğretmen ve öğretmenlere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Alanyazın taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formlarında açık uçlu soruların kolay anlaşılabilir olup katılımcıyı yönlendirmemesine dikkat edilmiştir. Nicel veriler ise araştırmacı tarafından geliştirilen sınıf içi öğretmen davranışları gözlem formu ile toplanmıştır. Alan uzmanı üç akademisyenin görüşleri alınarak geliştirilen

sınıf içi öğretmen gözlem formu, sınıf yönetiminin 5 alanını içeren toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Puanlama hiç (1), nadiren (2), bazen (3), sık sık (4), her zaman (5) şeklindedir. Formda beş alana ilişkin beşer madde yer almakta olup, her bir alandan alınabilecek en yüksek puan 25 (5x5); en düşük puan 5 (5x1)'tir. Öğretmenler farklı zamanlarda, dörder kez 40 dakika süreyle gözlenmiştir. Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri; öğretmen-öğrenci etkileşimi, öğrenme sürecinin yönetimi, öğrenci merkezli öğrenme ortamı oluşturma, öğretim yöntemleri ve önleyici davranış yönetimi alanlarında gözlenmiş; aldıkları puanlar hesaplanarak değerlendirilmiştir. Gözlemler sırasında araştırmacı sınıfın tümünü görecektir şekilde arka sırada oturarak video kaydı almış ve gözlemciler arası güvenilirliği sağlamak için kayıtlar araştırmacı dışında konu uzmanı iki akademisyen tarafından izlenerek aynı ölçme aracı ile değerlendirilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Görüşmelerden elde edilen nitel verilerin çözümlemesi için içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek düzenlenir ve verilerin yorumu yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel veriler frekans dağılımları ve yüzde kullanılarak analiz edilmiştir. Bu araştırmada (n) sayısı 30'dan az olduğu ve grup normal dağılım göstermediği için, nicel verilerin analizinde parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerden Mann Whitney U testi kullanılmıştır (Best ve Kahn, 1998). Verilerin çözümlemesi SPSS 20 yazılımı ile yapılmıştır.

BULGULAR

Okul yönetimi ve rehber öğretmenlere uygulanan görüşme formundan elde edilen veriler; on tema altında toplanmış, içerik kodları belirlenip veriler frekans dağılımları ve yüzde kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin içeriğinde birden fazla kod yer alıyorsa, hepsine yer verilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 1'te yer almaktadır.

Tablo 1. Okul Yönetici ve Rehber Öğretmenlerin Görüşleri

Temalar	İçerik Kodları	F	%
1. İstenmeyen davranış tanımlamaları	Öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar	5	38,5
	Arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar	5	38,5
	Öğretmenlerine yönelik olumsuz davranışlar	2	15
	Okul eşyalarına yönelik olumsuz davranışlar	1	8
	Toplam	13	100
2. İstenmeyen davranışların görülme sıklığı	Sık sık	1	20
	Ara sıra	2	40
	Bazı derslerde yoğun, bazı derslerde nadir	2	40
	Toplam	5	100
3. İstenmeyen davranışlarla baş etmede kullanılan yöntemler	Öğrenci ile bireysel görüşme	5	31
	Grupla danışma	3	19
	Veli görüşmesi	5	31
	Disiplin cezası verme	3	19
	Toplam	16	100
4. Rehberlik servisine yönlendirilen problem davranışlar	Öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar	2	25
	Arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar	3	37,5
	Kronik hale gelmiş sorunlar	2	25
	Bir grup öğrenciyi ilgilendiren sorunlar	1	12,5
	Toplam	8	100
5. Rehberlik servisinin çözüm yöntemleri	Öğrenci ile görüşme	5	31
	Veli görüşmesi	5	31
	Olumlu davranışları pekiştirme	3	19
	Motivasyon artırma	3	19
6. Okul yönetimine yönlendirilen problem davranışlar	Toplam	16	100
	Öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar	4	40
7. Okul yönetiminin çözüm yöntemleri	Arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar	4	40
	Öğretmenlerine yönelik olumsuz davranışlar	2	20
	Toplam	10	100
	Öğrenci ile bireysel görüşme	2	20
	Veli görüşmesi	2	20
	Olumlu davranışları pekiştirme	1	10
	Motivasyon artırma	1	10
Sözel uyarıda bulunma	2	20	
Disiplin cezası verme	2	20	
8. İstenmeyen davranışlara ilişkin velilerden beklentiler	Toplam	10	100
	Okulla işbirliği	3	37,5
8. İstenmeyen davranışlara ilişkin velilerden beklentiler	Olumlu kabul	2	25
	Destek	2	25
	Motivasyon	1	12,5
	Toplam	8	100

9. Disiplin sorunlarının çözümüne ilişkin düşünceler	Derslerin öğrenci merkezli işlenmesi	2	40
	Kuralların net ve kararlı olarak uygulanması	2	40
	Öğrencinin yeteneklerinin desteklenmesi	1	20
	Toplam	5	100
10. Bu konuya ilişkin verilecek öğretmen eğitime ilişkin beklentiler	Öğretmenlerin ortak tavır almaları	1	20
	Öğrencileri motive etme yolları	2	40
	Üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine uygun yöntem ve teknikler	2	40
	Toplam	5	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere, katılımcılara göre üstün yetenekli öğrencilerde öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar (f=5), arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar (f=5), öğretmene yönelik olumsuz davranışlar (f=2) ile okul eşyalarına yönelik olumsuz davranışlar (f=1) görülmektedir. Örneğin, Yönetici 3, “Arkadaşlarıyla kavga etme, alay etme, yönergelere uymama, öğretmenlerine saygısızlık gibi davranışları problem davranışlar olarak tanımlıyoruz.” şeklinde ifade etmiştir.

İstenmeyen davranışların, bazı derslerde yoğun bazı derslerde ise nadir görüldüğü (f=2), ara sıra görüldüğü (f=2) ve sık sık görüldüğü (f=1) katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Örnek olarak, Yönetici 2, “Bu tür davranışlar, bazı derslerde yoğun, bazı derslerde nadir olarak görülmektedir.” ifadesini kullanmıştır.

Katılımcılar, bu istenmeyen davranışları çözmede en çok öğrencilerle bireysel görüşme (f=5) ve veli görüşmesi (f=5) yöntemlerine başvurduklarını belirtmiştir. Grupla danışma (f=3) ve disiplin cezası (f=3) başvuru olan diğer yöntemlerdir. Yönetici 1, “Öncelikle rehberlik servisine yönlendirilerek çözüm için görüşmeler yapılıyor, hem öğrenci hem de aile ile. Problem devam ederse idare devreye giriyor. İdare aileye yapılması gerekenleri bildiriyor. Çözülemezse cezaya başvuruluyor.” şeklinde cevap vermiştir.

Öğrencilerin öğretmenler tarafından rehberlik servisine gönderilme nedenleri arasında arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar (f=3), öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar (f=2) ve kronik hale gelmiş sorunlar (f=2) yer almaktadır. Örneğin Rehber Öğretmen 1, “Öğretmenin yetersiz kaldığı, basit uyarılarla çözülemeyen ve bir grup öğrenciyi ilgilendiren sorunlar rehberlik servisine iletilir.” ifadesini kullanmıştır.

Rehberlik servisinin çözüm yöntemleri, öğrenciler ile görüşme (f=5); veli görüşmeleri (f=5); olumlu davranışları pekiştirme (f=3) ve motivasyon artırma (f=3) şeklindedir. Bu soruyu Rehber Öğretmen 2, “Çözüm için önce öğrencilerle sonra velilerle görüşülür. Öğrencilerin enerjisini olumlu yönde kullanmalarını sağlamak için öğrencileri yetenekleri doğrultusunda motive etmek gerek. Aileye bu noktada çocuklarını desteklemeleri önerilebilir.” şeklinde cevaplamıştır.

Okul yönetimine yönlendirilen öğrencilerde görülen başlıca problemlilik davranışlar arasında eğitim ve öğretimi engelleyen davranışlar (f=4) ve arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar (f=4) gibi davranışlar bulunmaktadır. Yönetici 1’in cevabı, “Rehberlik servisinde çözülemeyen, büyük çaptaki sorunlar, arkadaşlarına şiddet uygulama gibi davranışları sürekli tekrarlayan öğrenciler.” şeklindedir.

Okul yönetimince uygulanan yöntemler, öğrenci ile bireysel görüşme (f=2), veli görüşmesi (f=2), sözel uyarıda bulunma (f=2) ve disiplin cezası verme (f=2) şeklindedir. Bu soruya Yönetici 2 “Veliyle görüşülüp bazı öneriler sunulur. Öğrencinin olumsuz davranışlarından çok olumlu davranışları ön plana çıkararak pekiştirmek gerekir. Veli ile işbirliği yaparak öğrencinin motivasyonunu arttırmak çok önemli.” cevabını vermiştir.

Yönetici ve rehber öğretmenlerin istenmeyen davranışlara ilişkin velilerden beklentileri, okulla işbirliği (f=3), olumlu kabul (f=2), destek (f=2) ve motivasyon (f=1) şeklindedir. Örneğin Yönetici 1, “Önce çocuğunu iyi tanımalı ve sorunu kabul etmeli, kabul edilmezse sorun çözülemez. Sonra da çözüm için okulla işbirliği içinde olmalı.” ifadesini kullanmıştır.

Yönetici ve rehber öğretmenler, disiplin sorunlarının çözüme ulaşması için derslerin öğrenci merkezli işlenmesi (f=2), kuralların net ve kararlı uygulanması (f=2), öğrencinin yeteneklerinin desteklenmesi (f=1) gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu soruya Rehber Öğretmen 2, “Öğrencilerin motive olması için derslerin daha aktif olması gerekir. Öğrenci merkezli anlayış uygulanırsa sorunlar azalır düşüncesindeyim.” cevabını vermiştir.

Katılımcıların verilecek öğretmen eğitiminden beklentileri, üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine uygun yöntem ve teknikler (f=2), öğrencileri motive etme yollarını içermesi (f=2) ve öğretmenlerin ortak tavır almaları (f=1) şeklindedir. Örneğin Rehber Öğretmen 1, “Öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda motive etmek ve enerjilerini bu yönde değerlendirmelerini öğrencilere öğretmek gerek. Bu amaçla eğitimde öğretmenlerin öğrencileri nasıl motive edebileceklerine değinilmesini öneririm.” şeklinde cevaplamıştır.

Sonra öğretmenlerle yapılan görüşmelerin analizi için, dokuz tema belirlenmiştir. İçerik kodları belirlenip veriler frekans dağılımları ve yüzde kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin içeriğinde birden fazla kod yer alıyorsa, hepsine yer verilmiştir. Bu temalar ve temaların görülme sıklığına ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Görüşleri

Temalar	İçerik Kodları	F	%
1. İstenmeyen davranış tanımlamaları	Öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar	12	37,5
	Arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar	12	37,5
	Öğretmenlerine yönelik olumsuz davranışlar	5	16
	Okul eşyalarına yönelik olumsuz davranışlar	3	9
	Toplam	32	100
2. İstenmeyen davranışların görülme sıklığı	Sık sık	9	60
	Ara sıra	3	20
	Bazı sınıflarda sık, bazılarında nadiren	3	20
	Toplam	15	100
3. İstenmeyen davranışlarla baş etmede kullanılan yöntemler	Öğrenci ile bireysel görüşme	5	25
	Olumlu davranışları ödüllendirme	5	25
	Öğrenciye sorumluluk verme	6	30
	Sözel uyarıda bulunma	4	20
	Toplam	20	100
4. Rehberlik servisine yönlendirilen öğrencilerdeki problemler	Öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar	6	30
	Arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar	10	50
	Öğretmenlerine yönelik olumsuz davranışlar	2	10
	Okul eşyalarına yönelik olumsuz davranışlar	2	10
	Toplam	20	100
5. Çözüm yöntemleri	Rehberlik servisine bilgi verme	7	28
	Rehberlik servisi ile işbirliği	9	36
	Öğrenci ile görüşme	5	20

	Veli ile görüşme	4	16
	Toplam	25	100
6. Okul yönetimine yönlendirilen öğrencilerdeki problemlili davranışlar	Öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar	6	30
	Arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar	8	40
	Öğretmenlerine yönelik olumsuz davranışlar	4	20
	Okul eşyalarına yönelik olumsuz davranışlar	2	10
	Toplam	20	100
7. İstenmeyen davranışlara ilişkin velilerden beklentiler	Okulla işbirliği	5	23
	Sorunları kabul etme	4	18
	Destek	9	41
	Motivasyon	4	18
	Toplam	22	100
8. Okuldaki disiplin sorunlarına ilişkin çözüm önerileri	Kuralların net ve kararlı uygulanması	6	30
	Cezalandırma	4	20
	Olumlu davranışların ödüllendirilmesi	7	35
	Öğrencinin yeteneklerinin desteklenmesi	3	15
	Toplam	20	100
9. Öğretmenlere verilecek eğitime ilişkin beklentiler	Üstün yetenekli öğrencilere uygun yöntemlerin öğretimi	5	33
	Öğretmenlerin ortak tutum sergilemeleri	4	27
	Yanlış tutumların düzeltilmesi	3	20
	Bilinmeyen yöntemlerin öğretimi	3	20
	Toplam	15	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğretmenlere göre en sık görülen istenmeyen davranışlar “öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar” (f=12) ve “arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar” (f=12) şeklindedir. Örneğin Öğretmen 6 “Sınıf düzenini bozan, arkadaşlarına zarar veren davranışlar, derste farklı şeylerle ilgilenme, ödev yapmama gibi davranışlar olarak tanımlanır.” ifadesini kullanmıştır.

Öğretmenler, istenmeyen davranışların görülme sıklığını “sık sık” (f=9) olarak ifade ederlerken; “ara sıra” ve “bazı sınıflarda sık, bazılarında nadiren” (f=3) cevaplarının da yer aldığı görülmektedir. Öğretmen 7, istenmeyen davranışların görülme sıklığını “Bazı sınıflarda daha yoğun, bazılarında ise nadiren.” şeklinde ifade etmiştir.

İstenmeyen davranışlarla baş etmede sorumluluk verme (f=6); olumlu davranışları ödüllendirme (f=5); bireysel görüşme (f=5) ve sözel uyarı (f=4) kullanılmaktadır. Öğretmen 11 “Görev vererek, başarılı öğrencileri örnek göstererek.” cevabını vermiştir.

Öğretmenlere göre, rehberlik servisine gönderilen öğrencilerdeki problemleri davranışlar en çok arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar (f=10); en az okul eşyalarına ve öğretmenlerine yönelik olumsuz davranışlar (f=2) şeklindedir. Öğretmen 2 “Sürekli arkadaşlarına şiddet uygulama gibi problemlerde gönderirim.” ifadesini kullanmıştır.

Çözüm için öğretmenlerin en çok rehberlik servisi ile işbirliğini tercih ettikleri (f=9) görülmüş olup; 4 öğretmenin ise veli ile görüşmeyi tercih ettikleri ortaya konmuştur. Örneğin Öğretmen 4 “Rehberlik servisinden yardım alıp uyguladım.” cevabını vermiştir.

Öğretmenlerin, okul yönetimine yönlendirilen öğrencilerde gördükleri problemleri davranışlar, arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar (f=9); öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar (f=6), öğretmenlerine yönelik olumsuz davranışlar (f=4), okul eşyalarına yönelik olumsuz davranışlar (f=2) şeklindedir. Öğretmen 5 “Arkadaşlarına sürekli şiddet uygulayan öğrencileri bildiririm.” ifadesini kullanmıştır.

Öğretmenlerin istenmeyen davranışlara ilişkin velilerden beklentileri destek (f=9), okulla işbirliği (f=5), sorunları kabul etme” (f=4) ve motivasyon (f=4) şeklindedir. Öğretmen 10 “Sorunu kabul edip okulda uygulanan çözümü desteklemelerini isterim.” cevabını vermiştir.

Öğretmenlerin disiplin sorunlarına ilişkin çözüm önerileri “olumlu davranışların ödüllendirilmesi” (f=7), “kuralların net ve kararlı uygulanması” (f=6), “cezalandırma” (f=4) ve “öğrencinin yeteneklerinin desteklenmesi” (f=3) şeklindedir. Öğretmen 2 “Ceza yerine olumlu davranışlar ödüllendirilmeli.” ifadesini kullanmıştır.

Öğretmenlerin hizmet içi eğitime ilişkin beklentileri “üstün yetenekli öğrencilere uygun yöntemlerin öğretimi” (f=5), “öğretmenlerin ortak tutum sergilemeleri” (f=4), “yanlış tutumların düzeltilmesi” (f=3) ve “bilinmeyen yöntemlerin öğretimi” (f=3) şeklindedir. Bu soruya Öğretmen 3, “Bazı yanlış ve eksik davranışlarımızı fark etmemizi sağlayabilir.” cevabını vermiştir.

Daha sonra üstün yetenekli öğrencilerinin sınıf içinde istenmeyen davranışlarını değiştirmeye yönelik olarak öğretmenlerin hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları alanları belirlemek amacıyla, 15 öğretmen sınıf içinde gözlenerek her gözlem için belirlenen

formun içerdiği beş alana ilişkin alt puanlar hesaplanmıştır. Hesaplanan puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Sınıf İçi Öğretmen Gözlem Formunda Yer Alan Alt Alanlardan Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

	En Küçük	En Büyük	Ortalama	Standart Sapma
Öğretmen-öğrenci etkileşimi	10,50	18,25	15,10	2,21
Öğretim yöntemleri	9,25	18,00	14,33	2,34
Önleyici davranış yönetimi	8,75	16,00	12,71	2,58
Öğrenci merkezli öğrenme ortamı oluşturma	8,75	15,25	12,73	2,13
Öğrenme sürecinin yönetimi	11,25	17,50	15,03	1,86

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin tüm alanlarda aldıkları puanların orta düzeyde olduğu, bu bağlamda tüm alanda eğitime ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Sonra öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçları; yaş, fakülte ve kıdem değişkenlerine göre Mann Whitney U testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Sınıf İçi Öğretmen Gözlem Formunun Yaş, Mezun Olunan Fakülte ve Mesleki Kıdeme Göre Mann Whitney U Testi Sonucu

Gözlenen Alan	Değişkenler	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Öğretmen-öğrenci etkileşimi	20- 34 yaş	9	6.39	57.50	12.50	0.08
	35 yaş ve +	6	10.42	62.50		
	Eğitim Fak.	7	8.71	61.00	23.00	0.56
	Diğer	8	7.38	59.00		
	0-10 yıl	10	6.90	69.00	12.50	0.17
	11 yıl ve +	5	10.20	51.00		
Öğretim yöntemleri	20- 34 yaş	9	6.17	55.50	10.50	0.05
	35 yaş ve +	6	10.75	64.50		
	Eğitim Fak.	7	7.79	54.50	26.50	0.86
	Diğer	8	8.19	65.50		
	0-10 yıl	10	7.05	70.50	10.50	0.24
	11 yıl ve +	5	9.90	49.50		
Önleyici davranış yönetimi	20- 34 yaş	9	5.67	51.00	6.00	0.01
	35 yaş ve +	6	11.50	69.00		
	Eğitim Fak.	7	8.14	57.00	27.00	0.90
	Diğer	8	7.88	63.00		
	0-10 yıl	10	5.90	59.00	6.00	0.01
	11 yıl ve +	5	12.20	61.00		

Öğrenci merkezli öğrenme ortamı oluşturma	20- 34 yaş	9	6.11	55.00	10.00	0.04
	35 yaş ve +	6	10.83	65.00		
	Eğitim Fak.	7	8.14	57.00	27.00	0.90
	Diğer	8	7.88	63.00		
	0-10 yıl	10	6.00	60.00	10.00	0.01
Öğrenme sürecinin yönetimi	11 yıl ve +	5	12.00	60.00		
	20- 34 yaş	9	5.50	49.50	4.50	0.00
	35 yaş ve +	6	11.75	70.50		
	Eğitim Fak.	7	7.86	55.00	27.00	0.90
	Diğer	8	8.13	65.00		
	0-10 yıl	10	5.90	59.00	4.50	0.00
	11 yıl ve +	5	12.20	61.00		

Tablo 4'e göre yaşı 20 ve 34 arasında olan öğretmenler ile 34 yaşın üzerinde olan öğretmenlerin, öğretmen-öğrenci etkileşimi, öğretim yöntemleri alanlarına ilişkin puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak önleyici davranış yönetimi, öğrenci merkezli öğrenme ortamı oluşturma ve öğrenme sürecinin yönetimi alanlarında, genç öğretmenlerin puanları, orta yaş ve üzerindeki öğretmenlere göre daha düşüktür.

Eğitim fakültesi ile diğer bir fakülteden mezun olan öğretmenlerin tüm alanlarda aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farkın olmadığı, dolayısıyla mezun olunan fakültenin ihtiyaç duyulan hizmet içi eğitimi etkilemediği söylenebilir.

Kıdemi 0-10 yıl olanlar ile kıdemi 11 yıl ve üzeri olanların, öğretmen-öğrenci etkileşimi ve öğretim yöntemleri alanlarına ilişkin puanları arasında anlamlı bir fark bulunmazken önleyici davranış yönetimi; öğrenci merkezli öğrenme ortamı oluşturma ve öğrenme sürecinin yönetimi alanlarında, daha az deneyime sahip öğretmenlerin belirtilen alanlarda eğitime daha çok ihtiyaç duydukları söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada, üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla başetme konusundaki eğitim ihtiyaçları belirlenmeye çalışılmıştır. Alanyazında üstün yetenekli öğrencilerdeki istenmeyen davranışlar ve öğretmenlerinin bu davranışlarla başetme konusundaki yeterliliklerine yönelik sınırlı sayıda araştırma bulunduğu için, araştırma sonuçları normal gelişim gösteren öğrenciler ve öğretmenleri ile yapılan araştırma sonuçları ile birlikte tartışılmış ve benzerlikler vurgulanmıştır.

Okul yönetimi, rehber öğretmenler ve branş öğretmenlerine göre üstün yetenekli öğrencilerde görülen istenmeyen davranışların başında öğrenme sürecini engelleme ve arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar gelmektedir. Mükemmel yapamama kaygısı ile yapılacak işi bırakmaları ve monoton işlerden sıkıldıkları gerçeğini göz ardı eden öğretmenlerin çok fazla tekrar yapmaları öğrenme sürecini engelleyen davranışlar göstermelerine neden olabilir. İç motivasyona sahip olan üstün yetenekli öğrenciler için uygun olmayan dış kontrole dayalı bir sınıf yönetimi anlayışına sahip öğretmenler de öğrenme sürecini engelleyen davranışlarla karşılaşabilir. Arkadaşlara yönelik olumsuz davranışlar ise lider olma motivasyonunun yüksek olmasının arkadaşlarıyla aralarında yarattığı rekabetten kaynaklanabilir. İstenmeyen davranışlar, bazı derslerde yoğun bazı derslerde ise nadir görülmektedir. Bu durum bazı öğretmenlerin öğrencilerin özelliklerine uygun bir sınıf yönetimi yaklaşımı benimsedikleri için, istenmeyen davranışlarla daha nadir olarak karşılaştıkları şeklinde yorumlanabilir. Katılımcılar, istenmeyen davranışları çözümlenmede en çok öğrencilerle bireysel görüşme ve veli görüşmesi yöntemlerine başvurduklarını belirtmiştir. Öğrencilerin öğretmenler tarafından rehberlik servisine gönderilme nedenleri arasında arkadaşlarına yönelik olumsuz davranışlar, öğrenme sürecini engelleyen olumsuz davranışlar ve kronik hale gelmiş sorunlar yer almaktadır. Rehberlik servisinde çözüm için en çok öğrenci ve veli görüşmeleri kullanılmaktadır. Bu bulgular Atıcı (2006)'nın araştırmasının sonuçlarıyla örtüşmektedir. Yönetici ve rehber öğretmenlerin istenmeyen davranışlara ilişkin velilerden beklentileri, okulla işbirliği, olumlu kabul, destek ve motivasyon şeklindedir.

Sadık (2006) ve Aydın (2011) da istenmeyen öğrenci davranışlarının çözümünde velinin okulla işbirliğinin gerektiğini vurgulamaktadır. Öğretmenler, istenmeyen davranışlarla baş etmede sorumluluk verme, olumlu davranışları ödüllendirme, sözel uyarı ve bireysel görüşme yöntemlerini kullanmaktadır. Bu bulgular İnci (2014) ve Sezer (2015) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. İstenmeyen davranışlara yönelik çözüm yollarında öğretmenlerin en çok rehberlik servisi ile işbirliğini tercih ettikleri görülmüş olup; istenmeyen davranışlara ilişkin velilerden beklentileri destek, okulla işbirliği, sorunları kabul etme ve motivasyondur. Okulda yaşanan disiplin sorunlarına ilişkin çözüm önerileri olumlu davranışların ödüllendirilmesi, kuralların net ve kararlı uygulanması, cezalandırma ve öğrencinin yetenekleri doğrultusunda desteklenmesi şeklindedir. Yönetici ve rehber öğretmenler, disiplin sorunlarının çözüme ulaşması için derslerin öğrenci merkezli işlenmesi, kuralların net ve kararlı uygulanması, öğrencinin yetenekleri doğrultusunda desteklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Aydın (2011) tarafından yapılan çalışmada da rehber öğretmenler, derse yönelik sorunların çözümü için öğrenci merkezli ders işlenmesini önermektedir. Katılımcılar, öğretmen eğitiminden, üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerine uygun yöntem ve teknikler, öğrencileri motive etme yollarını içermesini ve öğretmenlerin ortak tavır almalarını beklemektedirler.

Araştırma kapsamında sınıflarda yapılan gözlemlere göre, öğretmenlerin hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları alanların başında önleyici davranış yönetimi ve öğrenci merkezli öğrenme ortamı oluşturma gelmektedir. Ayrıca öğretim yöntemleri, öğrenme sürecinin yönetimi ve öğretmen-öğrenci etkileşimi alanlardan elde edilen puanlar da orta düzeyde olduğundan bu alanlarda da eğitim ihtiyacı olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin öğretmen-öğrenci etkileşimi ve öğretim yöntemleri alanlarında eğitim ihtiyaçları yaşa göre farklılık göstermezken, önleyici davranış yönetimi, öğrenci merkezli öğrenme ortamı oluşturma ve öğrenme sürecinin yönetimi alanlarında genç öğretmenlerin, orta yaşın üzerindeki öğretmenlerden daha düşük puan aldığı sonucu yaşla birlikte deneyim kazanıp becerilerini geliştirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuçların mesleki kıdem değişkeni ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Yaş ve

kıdemin paralel olduğu düşünüldüğünde bu sonuç şaşırtıcı değildir. Deneyimli öğretmenlerin, sınıf içi iletişimde, deneyimi az olan öğretmenlerden daha etkili olduklarını gösteren araştırma sonuçları mevcuttur (Boldurmaz, 2000; İlgar, 2007).

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç da öğretmenlerin sınıf yönetimi konusundaki ihtiyaçlarının mezun oldukları fakülteye göre değişmemesidir. Eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin sınıf yönetimi konusunda daha fazla bilgi ve beceriye sahip olması beklenen bir sonuç olmasına rağmen, eğitim fakültesi mezunu olan ve olmayan öğretmenler, sınıf yönetimi açısından aynı düzeyde hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktadır. Boldurmaz (2000) tarafından yapılan çalışmada da sınıf öğretmenliği bölümü mezunu ile bu bölüm dışında mezun olup sınıf öğretmenliği yapan öğretmenler arasında sınıf yönetimi süreçlerini uygulama boyutunda bir fark bulunmamıştır. Bu durum eğitim fakültesi mezunu olmayan öğretmenlerin de, öğretmenlik için pedagojik formasyon dersleri alması; bu derslerin eğitim fakültesindeki dersler gibi teorik olup hem süre olarak, hem de uygulama açısından yetersiz kalması ile açıklanabilir. Bu sonuç, tüm öğretmenlerin mezuniyet sonrasında hizmet içi eğitimle bilgi ve becerilerini geliştirmesi gerekliliğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Üstün yetenekli öğrencilere verilecek eğitimin niteliğinde öğretmenlerin bu konudaki yeterlilikleri kuşkusuz en önemli öğedir. Oysa Türkiye’de yapılan araştırmalar, öğretmenlerin sınıf yönetiminin birçok boyutunda yetersiz olduklarını göstermektedir (Atıcı, 2006; Boldurmaz, 2000; İlgar, 2007; Sadık, 2006; Yüksel ve Ergün, 2005). Bu araştırmalar normal gelişim gösteren öğrencilerin öğretmenleriyle yapılmışsa da, üstün yetenekli öğrencilerin branş öğretmenleri benzer hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerden geçtiği için, araştırma sonuçları örtüşmektedir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin sınıf yönetimi konusundaki eğitim ihtiyaçlarına yönelik hizmet içi eğitim programları hazırlanarak bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Ataman, A. (2004). Üstün zekâlılar için ilköğretimde uygulanabilir bir model. *I. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi*. İstanbul, Çocuk Vakfı.
- Atıcı, M. (2006). İlköğretim öğrencilerinin davranış problemleriyle baş etme konusunda öğretmen-psikolojik danışman işbirliğine ilişkin görüşlerin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 25, 55- 65.
- Aydın, B. (2011). Rehber öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin çözüm önerileri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(4), 2469-2481.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (1998). *Research in Education*. Boston: Allyn and Bacon.
- Boldurmaz, A. (2000). *İlköğretim okullarındaki sınıf yönetimi süreçlerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çetinkaya, Ç., Maya Çalışkan, İ. & Güngör, H. (2012). Üstün yetenekli öğrencilerin liderlik özelliklerinden kaynaklanan sınıf yönetimi sorunları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(24), 7-29.
- Davis, G.A. (2006). *Gifted children and gifted education: A practical guide for teacher and parents*. Scottsdale: Great Potential Press.
- İlgar, L. (2007). *İlköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri üzerine bir araştırma* (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İnci, G. (2014). *Üstün yetenekli öğrencilerin sınıf içi davranış sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerileri* (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Özdemir, İ. E. (2007). Sınıf Ortamında İstenmeyen Davranışlar ve Yönetimi. M. Çağatay Özdemir (Ed.), *Sınıf Yönetimi* içinde (s. 221-246). Ankara: Asil.
- Renzulli, J. S. (1977). *The enrichment triad model: A guide for developing defensible programs for the gifted and talented*. Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş edilme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmesi ve güvengen disiplin modeli temele alınarak uygulanan eğitim programının*

öğretmenlerin baş etme stratejilerine etkisi (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Sezer, Ş. (2015). Üstün yeteneklilerin sınıf içindeki olumsuz davranışları ve yönetilmesine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 317-333.

Tannenbaum, A. J. (2003). The meaning and making of giftedness. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.), *Handbook of gifted education*. (pp. 45-59). Boston: Allyn & Bacon.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yüksel, A. & Ergün, M. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları ve çözüm yolları. *Yaşadıkça Eğitim*, 88, 11-16.

SUMMARY

The gifted students, who perform at a higher level than their peers in terms of their mental ability, are identified by the specialists and they need differentiated programs in their own interests and abilities to improve these abilities. Features distinguishing them from other individuals are advanced mental ability, special talent in various fields, creativity and intense motivation (Renzulli, 1977). Due to the different developmental characteristics of the gifted students, education of gifted students must also meet their needs.

In this study, it was aimed to identify the in-service training needs of teachers in unwanted student behaviors in a secondary school where gifted students are educated. Both qualitative and quantitative data collection methods were used for this purpose. The collected data were obtained from school administrators, counselors and teachers. First, semi-structured interviews were held with 3 school administrators, 2 counselors and 15 teachers. For the content analysis of the qualitative data obtained, the themes and content codes were determined and the data were analyzed using frequency distributions and percentages. The results revealed that teachers experience unwanted behaviors of gifted students; they try to solve problems by cooperating with counselors and parents; however, in some cases the solution methods they use are inadequate.

Since the interviews are not enough to specify the in-service training needs of teachers, quantitative data were collected by observing the teachers' skills in the classroom by the researcher. The observed teachers' classroom management skills are teacher-student interaction, learning process management, student-centered learning environment creation, teaching methods and preventive behavior management. The observation form was prepared by researcher after field literary examination and expert opinions. 15 teachers were observed for 40 minutes four times at different times according to observation form. As a result of the observations, the scores of teachers were calculated at five classroom management skills. Also, the scores were evaluated in terms of teachers' age, graduated faculty and vocational experience. The results showed that teachers, who are older than 34 and having vocational experience 11 years and more, gathered higher scores in preventive behavior management, student-centered learning environment creation and learning process management. However, the graduated faculty does not have meaningful difference in scores of teachers' classroom management skills.

As a result of the research, it was determined that the teachers frequently experience unwanted behaviors of students, cooperate with the school administration, guidance service and the student's parents for the solution, in some cases the methods they use

are inadequate and they need in - service training. Young and unexperienced teachers of gifted students need in-service training about preventive behavior management, student-centered learning environment creation and learning process management. Although the teachers' scores are moderately higher in teaching methods and teacher-student interaction areas, it will be better to review these important subjects in teacher training. After all, it can be said that teachers of gifted students need in-service training in these fields.